

ЗАТВЕРДЖЕНО:
наказом Мінагрополітики
від 01 липня 2024 року № 1942

УДК 635.932

Код UPOV: MELIL_OFF

Методика

проведення експертизи сортів буркуну лікарського (*Melilotus officinalis* (L.) Pall.)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Melilotus officinalis* (L.) Pall.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість насіння має становити 0,5 кг.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 **Тривалість експертизи.** Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 **Місце експертизи.** Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 **Умови для проведення експертизи.** Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 **План експертизи.** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування.

Обстеженню підлягають щонайменше 1600 рослин. Під час обстеження ділянок з окремими рослинами (А) оцінюють 60 рослин у 6 повтореннях, тобто ділянки з 10 рослинами на майданчиках 0,50 × 0,50 м. Кожне обстеження ділянок рядкового посіву (В) проводять на 3 рядках завдовжки 8 м, розділених на два повторення з міжряддям 0,50 м. Щільність посіву близько 200 рослин на 1 п/м.

3.5 **Метод дослідження.** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків

Методику підготували: Рахметов Д. Б., д. с.-г. н., завідувач відділу нових культур,
Стаднічук Н. О., к. б. н., Рахметова С. О., м. н. с. (НБС ім. М. М. Гришка);
Лешук Н. В., к. с.-г. н., УІЕСР, 2008.

залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи окремих, попередньо визначених рослин або частин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина пагонів);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 Кількість рослин / частин рослин. Експертизі підлягає щонайменше 1600 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 1600 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 Експертиза на відмінність

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 Експертиза на однорідність

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 0,5% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 1600 рослин допускаються 13 нетипових.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 2% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускаються три нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 Експертиза на стабільність

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту. Для групування сортів використовують ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

- Рослина: за типом розвитку (ознака 1);
- Рослина: габітус (ознака 2);
- Верхівковий листочок: за довжиною (ознака 8);
- Верхівковий листочок: за шириною (ознака 9);
- Рослина: час початку цвітіння (ознака 13).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови доводять це унеможлиблюють;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

Спостереження ведуться на А – ділянки з окремими рослинами;

В – рядкові ділянки.

7. Таблиця ознак сортів буркуну лікарського

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	2	3	4	5
1. (*) PQ	Рослина: за типом розвитку VG	однорічна дворічна	1 2	
2. (*) (+) PQ	Рослина: габітус 2 A VS	прямий напівпрямий проміжний напіврозлогий розлогий	1 3 5 7 9	
3. (+) QN	Рослина: за висотою 2 B MG	дуже низька низька середня висока дуже висока	1 3 5 7 9	
4. QL	Стебло: антоціанове забарвлення 2 B, VS	відсутнє наявне	1 9	
5. (+) QN	Стебло: за довжиною 2 A, MS	коротке середнє довге	3 5 7	
6. (+) QN	Стебло: за товщиною 2 A, MS	тонке середнє товсте	3 5 7	
7. QN	Листок: зелене забарвлення 1 B, VS	світле помірне темне	3 5 7	
8. (*) (+) QN	Верхівковий листочок: за довжиною 2 A, MS	короткий середній довгий	3 5 7	
9. (*) (+) QN	Верхівковий листочок: за шириною 2 A, MS	вузький середній широкий	3 5 7	
10. PQ	Верхівковий листочок: форма VS A,	видовжена яйцеподібна заокруглена	1 2 3	
11. PQ	Прилистки: за формою VS A, 2	ниткоподібні шилоподібні	1 2	
12. QN	Рослина: схильність до цвітіння в рік сівби 2 A, B MS	відсутня або дуже слабка слабка середня сильна дуже сильна	1 3 5 7 9	

1	2	3	4	5
13. (*) (+) QN	Рослина: час початку цвітіння 2, А, В MS	ранній середній пізній	3 5 7	
14. (*) QN	Рослина: час повного цвітіння 2, В MS	ранній середній пізній	3 5 7	
15. (+) QN	Рослина: тривалість повного цвітіння 2, В MS	мала середня велика	3 5 7	
16. (+) QN	Суцвіття: за довжиною 2, А MS	коротке середнє довге	3 5 7	
17. (+) QN	Рослина: рясність цвітіння 2, А, В MG	обрідне помірне рясне	3 5 7	
18. QN	Квітка: інтенсивність жовтого забарвлення 2, А VS	слабка помірна сильна	3 5 7	
19. PQ	Біб: забарвлення 3, А VS	бурувате сіре темно-сіре	1 2 3	
20. PQ	Біб: форма 3, А VS	яйцеподібна оберненояйцеподібна видовжена	1 2 3	
21. QL	Біб: опушення 3, А VS	відсутнє наявне	1 9	
22. PQ	Насінина: забарвлення 3, В VS	світло-зелене світло-коричневе коричневе	1 2 3	

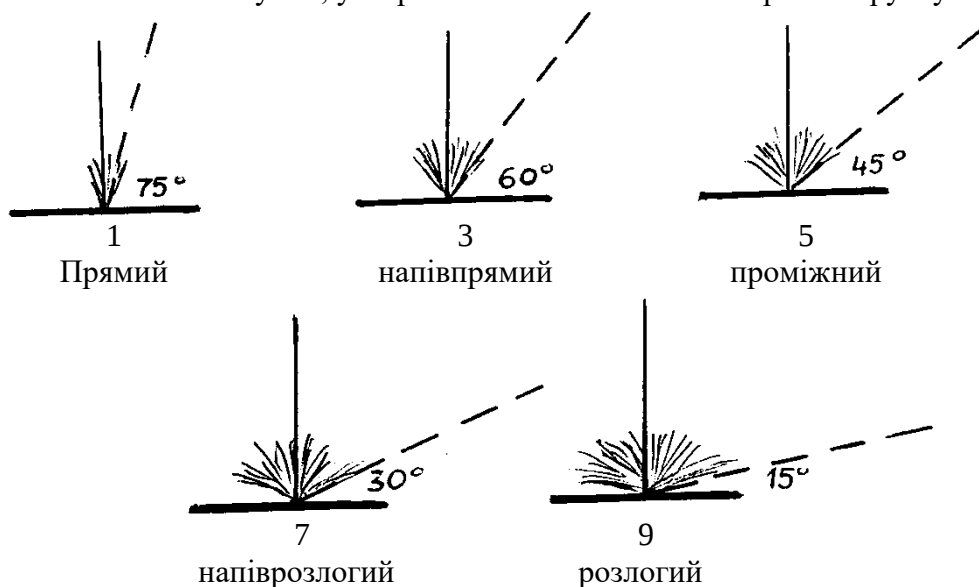
8. Пояснення до Таблиці ознак сортів буркуну лікарського

Коди фаз росту й розвитку рослин сорту, в які рекомендовано робити спостереження

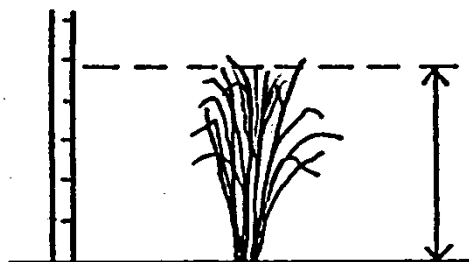
Коди	Назви фаз росту й розвитку рослин
1	Стеблування
2	Цвітіння
3	Плодоношення

До 2. Рослина: габітус.

Визначається за кутом, утвореним між стеблами і поверхнею ґрунту.

До 3. Рослина: за висотою, см.

Вимірюють, як показано на рисунку. У разі опису ознаки на рядковому посіві виконати три вимірювання у трьох рівновіддалених місцях кожного рядка. Знаходять середнє з усіх вимірювань.

До 5. Стебло: за довжиною, см.

Вимірюють довжину найдовшого стебла від основи рослини до верхівки суцвіття.

До 6. Стебло: за товщиною, мм.

Вимірюють товщину найдовшого стебла біля третього міжвузля, рахуючи від верхівки пагона (через 1–2 тижні після цвітіння).

До 8 + 9. Верхівковий листочок: за довжиною (8), за шириною (9), см.

Час вимірювання, як для ознаки 6.

3–4 листок від верхівки швидкорослого пагона

До 13. Рослина: час початку цвітіння.

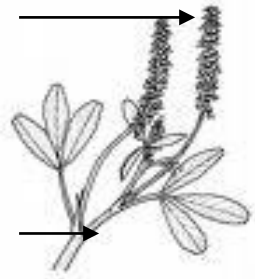
Поява перших квіток на головному стеблі в 75% рослин.

До 15. Рослина: тривалість повного цвітіння, діб.

Мала – до 20
 середня – 20–45
 велика – понад 45

До 16. Суцвіття: за довжиною, см.

Вимірюють на найдовшому стеблі рослини від найнижчого розгалуження суцвіття до його верхівки.

До 17. Рослина: рясність цвітіння.

3
Обрідне

5
помірне

7
рясне

9. Література

1. Определитель высших растений Украины. – К.: Фитосоциоцентр, 1999. – С. 188.
2. *Melilotus officinalis* (L.) Pall. / Плантариум – определитель растений on-line. – <http://www.plantarium.ru>
3. Гродзінский А. М. Лікарські рослини: Енциклопедичний довідник / відп. ред. А. М. Гродзінський. – К.: Видавництво «Українська Радянська Енциклопедія» ім. М. П. Бажана, Український виробничо-комерційний центр «Олімп», 1992. – 544 с.